

דברים שאמר רבינו שליט"א ב'חובת השעה'

א

הרמב"ם בריש הל' תעניות כותב וז"ל, 'מצות עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבא על הציבור שנאמר 'על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות' כלומר כל דבר שייצר לכם כגון בצורת דבר וארבה וכיוצא בהן זעקו עליהן והריעו, ודבר זה מדרכי התשובה הוא שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן ככתוב 'עונותיכם הטו וגו' וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם. אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו וצרה זו נקרה נקרית הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים ותוסיף הצרה צרות אחרות...!'

מבואר ברמב"ם שישנה מצות עשה לזעוק אל ה' ולהריע בכל עת צרה שבאה על הציבור, ואחת הדוגמאות שמביא הרמב"ם לצרה שבאה על הציבור היא 'דבר', ומשום כך בתקופה הזו שיש דבר קשה מאד בעולם, אנו מחויבים לזעוק ולהריע על הצרה שבאה עלינו.

[ואמנם דעת הרמב"ם שאף בכל יום ויום יש חיוב תפילה מן התורה, והרמב"ן לעומת זאת סובר שחיוב תפילה שבכל יום הוא רק מדרבנן, אבל מ"מ בעת צרה גם הרמב"ן מסכים לכך שישנו חיוב גמור מן התורה להתפלל, ויעויין בספר המצות (עשה ה') בהשגת הרמב"ן שלמד זאת מדכתיב "וכי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות ונזכרתם לפני ה' א-להיכם" וכתב שם הרמב"ן וז"ל, 'והוא מצוה על צרה שתבוא על הציבור לזעוק לפניו בתפילה ובתרועה, והוא העניין שבאר שלמה ע"ה ... דכתיב רעב כי יהיה דבר כי יהיה כי יצר לו אויבו בארץ שערו כל נגע כל מחלה כל תפילה כל תחנה אשר תהיה לכל האדם לכל מען ישראל אשר ידעון איש נגעי לבבו ופרש כפיו את הבית הזה', ע"כ. מבואר שבעת צרה לכו"ע ישנו חיוב גמור מדאורייתא לזעוק ולהריע אל ה' בתפילה].

והוסיף הרמב"ם, שדבר זה הוא מדרכי התשובה, שבעת הצרה צריכים להכיר ולדעת שאין הצרה מן המקרה וממנהג העולם אלא הצרה באה בעקבות מעשינו הרעים, ועלינו לפשפש במעשינו ולשוב בתשובה, וכך תסור הצרה מעלינו.

ונמצא שמוטלת עלינו חובה גמורה בעת הזאת לזעוק על הצרה ולבקש מה' שיושיענו, ובנוסף לכך על כל אחד להתבונן על דרכיו ולפשפש במעשיו לראות במה עליו להתחזק ומה צריך לתקן, ומי שמתעלם מזה וממשיך לחיות את חייו כאילו לא קרה כלום, אומר הרמב"ם שזו דרך אכזריות והוא גורם שיתרבו הצרות יותר ויותר, וזה עניין אחד שעלינו לשים אל ליבנו כשרואים מה שקורה עכשיו בעולם.

ב

אולם מעבר לזה צריך לדעת שמה שקורה בעולם לא קורה בכדי, ועלינו להתבונן במה שמתרחש ולראות כיצד להתייחס לזה, ונראה שהעניין הוא כך. ישנו יסוד גדול המובא בספרי המהר"ל שחוזר עליו במקומות רבים ש'העדר גורם הויה', דהיינו שכשיש מצב שנוצר העדר וחסרון, זה גורם להתהוות מחודשת שבאה תחת אותו ההעדר, וז"ל בספר חידושי אגדות (סנהדרין צז). 'הרי אמרו כי ביאת המשיח שבו התחדשות הויה יגרום הפסד הויה ראשונה, כי כל הויה חדשה אי אפשר שיהיה כי אם קודם הפסד הויה ראשונה לגמרי, כי כל זמן שעדין יש הויה ראשונה לא תחול צורה אחרת, כי הצורה הראשונה היא צרה לאחרת שתבא...'. והיינו, שבביאת המשיח תתחדש ותתהווה מציאות חדשה בעולם - מציאות של עולם מתוקן הרבה יותר שלא היה כלל קודם לכן וכל ההויה תשתנה, אך המציאות החדשה הזו אינה יכולה לחול בעוד שיש מציאות אחרת שקיימת בעולם, ולכן רק לאחר שהמציאות הקודמת לה תופסד לגמרי המציאות החדשה יכולה להתהוות, וזה הביאור שההעדר גורם הויה, שבשביל להוות דבר חדש צריך שהמציאות שקודמת לה תיעדר מן העולם, ועל כן מוכרח להיות הפסד מסוים קודם ביאת המשיח.

ואולם נראה, שאין כוונת הדברים שכל מה שקיים כעת בעולם צריך להיפסד קודם ביאת המשיח, אלא העניין הוא שהיסודות הגדולים שעליהם עומד העולם - אותם הדברים המהווים את צורתו הנוכחית כמות שהוא עומד בימינו, הם צריכים להתמוטט ולקרוס קודם ביאת המשיח.

ועתה נתבונן במה שקורה כיום, הנה ישנם שני יסודות גדולים שהתחדשו בעולם בעשרות השנים אחרונות, האחד הוא ה'כלכלה העולמית' - המציאות הזו שכל כלכלת העולם מחוברת יחד, וכל המדינות קשורים דרך הכלכלה ותלויים זה בזה, והיסוד השני שעליו העולם מתבסס כיום הוא ה'טכנולוגיה', שבכל דבר ניתן לשלוט ולפתור את כל הבעיות שיכולות להיות, אלו הם היסודות הגדולים שסביבם כל העולם חג ומתנהל בדורינו.

כל אחד מבין עד כמה העולם מתקיים על הכלכלה, על הסחר בין המדינות וכו', עד שבזה תלויה ממש המחיה של כל העולם, וכל שינוי שקורה באיזשהו מקום יכול להשפיע על כל העולם כולו. ובשבועות האחרונים רואים איך המעצמות הכלכליות החזקות בעולם מתמוטטות בצורה נוראה, וכולם כבר מבינים שאם המצב הנוכחי ימשך, הרי שבמוקדם או במאוחר כל החברות יפשטו רגל, והכלכלה של העולם כולו עומדת לקראת אבדון עצום.

ומצד שני יש את הטכנולוגיה המתפתחת ללא שום גבול ומידה, עד שכבר הגיעו למצב שאנשים מסתובבים בהרגשה שאין שום כח בעולם שיכול להגביל אותם ולשלט בהם, שהרי את כל הבעיות כולם ניתן לפתור בצורה פשוטה ע"י הטכנולוגיה המתקדמת, והרבה מחלות שבעבר היו חשוכות מרפא הצליחו לרפאות, וכל העולם כולו נשען לחלוטין על האמצעים הטכנולוגיים המתקדמים.

והנה פתאום נוצרה בעיה חמורה המאיימת על כל העולם, ועם כל האמצעים הטכנולוגיים המתקדמים ביותר עדיין לא מצליחים למנוע אותה, ודבר זה מזכיר בצורה ברורה את מה שאמרו חז"ל בסוף מסכת סוטה (דף מט:): **שבעקבתא דמשיחא נגיע למצב שנגריש שאין לנו להישען אלא על אבינו שבשמים.**

ואם כי לא באנו לקבוע בודאות גמורה שצרה זו היא מחבלי משיח אולם נראה מאד מכל הסימנים הללו שיש כאן חלק ישיר מהתהליך של ביאת המשיח.

ג

אולם ישנו עוד עניין חשוב מאוד שעלינו לדעת. במדרש תנחומא בתחילת פרשת נח, המדרש עוסק בענין התורה שבע"פ ועל רוב העמילות והיגיעה שצריך על מנת ללומדה כראוי ולזכות לה. ובתוה"ד שם כתוב **'ואף הקדוש ברוך הוא כרת ברית עם ישראל שלא תשתכח תורה שבע"פ מפיהם ומפי זרעם עד סוף כל הדורות וכו' ולפיכך קבע הקב"ה שתי ישיבות לישראל שיהיו הוגין בתורה יומם ולילה ומתקבצין שתי פעמים בשנה באדר ובאלול מכל המקומות ונושאים ונותנים במלחמתה של תורה עד שמעמידין דבר על בוריו והלכה לאמיתה וכו' ואותן שתי ישיבות לא ראו שבי ולא שמד ולא שלל ולא שלט בהן לא יון ולא אדום...'**

מבואר בדברי המדרש שהקב"ה כרת ברית מיוחדת על התורה שבע"פ שלא תשתכח מישראל אלא תמיד יישארו ישיבות שימשיכו את מסורת התורה שבע"פ והם יינצלו מכל הפורעניות, ואחד הדברים שכתוב במדרש שם שיינצלו מהם הוא **'ואף לימות המשיח אין חבלי של משיח רואין'** - יש כאן הבטחה ברורה לאלו השייכים לאותם 'שתי הישיבות' שהם לא יראו את חבלי המשיח. וגדרם של שתי הישיבות מבואר אף הוא בדברי המדרש **'שיהיו הוגין בתורה יומם ולילה'**, ע"י העמילות בתורה יומם ולילה זוכים להיכלל בשתי הישיבות הממשיכות את מסורת התורה בכלל ישראל ולהינצל מכל הצרות, (שזהו בעצם הענין שלשמו העמידו את הישיבות - להעמיד תלמידים שיהיו הוגין בתורה יומם ולילה וימשיכו את מסורת התורה).

ד

ונוסיף עוד נקודה אחת קטנה הנוגעת מאוד למצב ולשעה בה אנו עומדים. הרמב"ם בהלכות מלכים (ריש פרק יא) מבאר כי מלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות דוד ליושנה לממשלה הראשונה (יעו"ש שהארין לבאר מה יפעל מלך המשיח), אך מסיים הרמב"ם שם את דבריו **'וכל מי שאינו מאמין בו או מי שאינו מחכה לביאתו לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר אלא בתורה ובמשה רבינו'**, שהרי התורה העידה עליו שנאמר **ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך וגו'** אם יהיה נדחך בקצה השמים וגו' והביאך ה' **ואלו הדברים המפורשים בתורה הם כוללים כל הדברים שנאמרו על ידי כל הנביאים'**, עיי"ש. ומבואר בדבריו שישנה חובה גמורה להאמין בביאת המשיח ולצפות לביאתו.

ואכן בכל הדורות לאורך הגלות, האמונה התמימה בביאת המשיח היא זאת שהחזיקה את עם ישראל, וגם בשנים הכי קשות בכל הפרעות הפוגרומים והעלילות דם שבאו עליהם מהגויים היו מתחזקים באמונה שלימה בביאת המשיח, ושאף על פי שיתמהמה עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבא, אלא שבס"ד עלינו לארץ וכאן כבר לא קיימים כל הרדיפות שהיו מנת חלקם של היהודים כל השנים, ומרגישים שהכל כמו שצריך להיות וממילא הציפייה הפשוטה שהיתה מנת חלקו של כל יהודי במשך שנות הגלות נעלמה לחלוטין וכמעט אין כאלו המרגישים שבאמת חסר להם שיבא כעת המשיח.

וזהו דבר שעלינו לקחת לתשומת ליבנו, שכפי המבואר בגמרא במסכת שבת (לא). כשאדם מגיע לשמים שואלים אותו האם ציפית לישועה, והגם שבימים כתיקונם קשה יותר להרגיש את החסר כי נראה שהכל טוב והכל פועל כמו שצריך, אבל בשעה זו שפתאום כל העולם אינו בטוח ואין לנו מה לעשות ומרגישים שיש כאן פעמי משיח, לכה"פ כעת נתחזק בענין זה של **'ציפית לישועה'**.

נמצא אם כן שהמוטל עלינו בשעה זו הוא ראשית כל לזעוק בתפילה להקב"ה שיסיר מאתנו את הדבר הזה כמבואר ברמב"ם, ואף להשתפר במעשינו ולהיטיב את דרכינו. אך בנוסף לכך, היות וכפי הנראה מדובר כאן בחבלי משיח, עלינו להתחזק ביתר שאת וביתר עוז בעמילות התורה יומם ולילה, כפשונ"ת בדברי המדרש שזו הצורה להינצל מהצרות שבה הזמן, ובנוסף וכו"כ נחזק בעצמינו את הציפייה לישועה, להתבונן עד כמה חסר לנו שאנו בגלות ובזכות שנתחזק בעניינים אלו נזכה בע"ה להינצל מהצרה ולראות את הגאולה השלימה במהרה בקרוב.